

IVA XANTHIFOLIA NUTT. I *AMARANTHUS GRACILIS* DESF. — DVIJE NOVE PRIDOŠLICE U FLORI HRVATSKE

Mit deutscher Zusammenfassung

LJERKA MARKOVIĆ

(Botanički zavod Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu)

Primljeno 20.02. 1978

Sve intenzivniji razvoj prometa i prometnih putova neminovno prati i povećanje broja stranih biljnih vrsta koje se useljuju na područje naše zemlje kao korovi ili ruderalne biljke. Velikom broju takvih pridošlica koje su u posljednje vrijeme obogatile floru SR Hrvatske pridružile su se još dvije vrste, *Iva xanthifolia* i *Amaranthus gracilis*.

1. *IVA XANTHIFOLIA* Nutt.

Ova adventivna biljka sjevernoameričkog porijekla unesena je u Evropu sredinom prošloga stoljeća (uspor. Hej n ý & al. 1973 :110), a danas je poznata iz mnogih evropskih zemalja (uspor. Š č e r b i n a 1949, S i s s i n g h 1950:167, Hej n ý 1958, W a g e n i t z 1966:218, Kornaš 1968:52, K r i p p e l o v á 1970, H a n s e n 1976:142 i dr.). Naročito je rasprostranjena na području istočne Evrope, gdje je već dulje vrijeme udomaćena i odakle se u novije vrijeme širi i na istočne dijelove srednje Evrope. Razvija se pretežno na ruderalnim staništima, a u manjoj mjeri naseljuje i obrađeno tlo. Njezino rasprostranjivanje po Evropi vezano je prvenstveno za transport žitarica, pa su prva nalazišta toga neofita u novim područjima najčešće prisutna u lukama, većim gradovima i željezničkim čvorištima, gdje se obavlja istovar ili pretovar robe. Odatle se ta vrsta širi i na druge ruderalne površine duž cesta i nasipa.

Vrstu *Iva xanthifolia* našla sam sredinom srpnja 1976. godine prilikom fitocenoloških istraživanja ruderalne vegetacije na području Đakovštine, na jednom jedinom lokalitetu u selu Đurđancima istočno od Đakova. Radi se o ruderalnom staništu, koje predstavlja zapuštena površina na mjestu srušene seljačke kuće, gdje se pored obilja usitnjenih otpadaka cigle i žbuke nalazi i dosta smeća organskog porijekla. Na tom mje-

stu ova adventivna vrsta rasla je u velikom broju primjeraka (sl. 1), izgrađujući gustu i gotovo čistu sastojinu, okruženu s ulične strane s vegetacijom sveze *Sisymbrium officinalis*, a s dvorišne strane s vegetacijom sveze *Arctium*. Biljke su se nalazile tek na samom početku cvatnje (sl. 2), a njihova je visina iznosila cca 1—1,5 m.

Koliko mi je poznato, ova vrsta još nije zabilježena za područje SR Hrvatske, pa je to njezin prvi nalaz u našoj republici. Po svoj prilici ona je dospjela na teritorij SR Hrvatske iz Vojvodine i Srijema, odakle je poznata već više godina (Šajinović i Koljadzinski 1966 : 217, Gajić 1975 : 65).

Na povoljnim staništima ova jednogodišnja biljka izraste u visinu do 2—3 m a stvara 10.000—85.000 plodova (Hejný & al. 1973 : 112). Zbog svoje visine, načina rasta u gustim skupinama i goleme produkcije plodova vrsta *Iva xanthifolia* ubraja se u mnogim zemljama među karantenske korove (Ščerbina 1949, Hejný & al. 1973). Zbog takvih njezinih karakteristika pretpostavljamo da se ona neće zadržati samo na tom jednom zasad poznatom nalazištu, već će se najvjerojatnije širiti i na druga područja istočne Slavonije. Već je poznato da se ova adventivna vrsta s ruderalnih staništa postepeno širi i na obrađene površine (Ščerbina 1949, Krippelová 1970 : 745, Hejný & al. 1973 : 112), pa treba njezinu daljnjem širenju na području SR Hrvatske obratiti posebnu pažnju.

2. *AMARANTHUS GRACILIS* Desf.

Predstavlja biljku tropskih i suptropskih područja Južne i Sjeverne Amerike, Afrike, Azije i Australije, čija se pradomovina ne može sa sigurnošću utvrditi. U srednju Evropu unesena je krajem prošloga stoljeća, odakle se kao jedan od najstarijih nalaza (Allen 1959 : 503) spominje okolica Mannheima (1888. godine). Danas je poznata iz većeg broja evropskih zemalja (uspor. Allen 1959 : 503, Hejný & al. 1973 : 66), a njezina su nalazišta vezana uglavnom za okolicu većih luka ili željezničkih stanica, gdje se obavlja pretovar robe iz prekoceanskih zemalja, ili su to mjesta gdje se odlažu otpaci takve robe.

Tu adventivnu vrstu šćira našla sam 1975. godine na području južne Dalmacije, u Cavtatu i na otoku Lopudu (sl. 3), a vrlo vjerojatno je ima i drugdje na širem dubrovačkom području. Na našem području ova se vrsta razvija u sastavu korovne i ruderalne vegetacije razreda *Chenopodietea*. Kao korov raste na okopavinama, u povrtnjacima, cvijetnjacima i parkovima, a kao ruderalna biljka duž cesta i putova. Na dosadašnjim nalazištima zapažaju se razlike u habitusu biljaka sa korovnih i ruderalnih staništa. Na okopavinama, koje predstavljaju sjenovita staništa s vlažnijim tlom, biljke su višeg rasta, većih listova i nerazgranjene ili slabo razgranjene stabljike. Na ruderalnim mjestima duž cesta i putova, koja predstavljaju otvorena, suncu izložena staništa sa sušim tlom, biljke su nižega rasta, manjih listova i jače razgranjene stabljike. Prateći nalazišta ove vrste na otoku Lopudu kroz tri godine, možemo konstatirati da je na ovom području vrsta *Amaranthus gracilis* posve udomaćena i vrlo rasprostranjena, podjednako po vrtovima i parkovima kao i duž cesta i putova.

Vrsta *Amaranthus gracilis* nije dosad još zabilježena za područje SR Hrvatske, ni u Jugoslaviji pa prema tome predstavlja novu pripadnicu hrvatske i jugoslavenske flore.

Literatura

- Allen, P., 1959: *Amaranthaceae*. In: Hegi G., *Illustrierte Flora von Mitteleuropa*. III/2, Lf. 1, 461—532. München.
- Gajić, M., 1975: *Rod Iva L.* In: Josifović, M., *Flora SR Srbije*. VII, 64—65. Beograd.
- Hansen, A., 1976: *Iva L.* In: Tutin T. H. & al., *Flora Europaea*. 4, 142. Cambridge.
- Hejny, S., 1958: *Iva xanthifolia* Nutt. v. ČSR. *Acta facult. rerum natur. univ. Comeniana*. *Botanica* 2, 323—342. Bratislava.
- Hejny, S., V. Jehlik, K. Kopecký, Z. Kropáč, M. Lhotská, 1973: *Karanténni plevele Československa. Studie ČSAV*. 8. Praha.
- Kornaš, J., 1968: *Prowizoryczna lista nowszych przybyszów synantropijnych (kenofitów) zadomowionych w Polsce*. *Mater. Zakl. Fitosoc. Stos. U. W.* 25, 43—53. Warszawa—Białowieża.
- Krippelová, T., 1970: *Verbreitung der Iva xanthifolia* Nutt. und ihr Vorkommen in den Pflanzengesellschaften in der ČSSR. *Biológia* 24, 738—759. Bratislava.
- Sissingh, G., 1950: *Onkruid-associaties in Nederland*. 'Gravenshage.
- Sajinović, B., B. Koljadzinski, 1966: *Nova adventivna vrsta Iva xanthifolia* Nutt. (*Cyclachaena xanthifolia* Fresen.) u našoj zemlji. *Glasnik prir. muz. Ser. B*, 21, 217—220. Beograd.
- Ščerbina, A. F., 1949: *K ekologiji Iva xanthifolia* Nutt. po nabljudenijam v okrestnostjach Voroneža. *Bot. žurnal* 34, 76—84. Moskva.
- Wagenitz, G., 1966: *Iva xanthifolia* Nuttall. In: Hegi G., *Illustrierte Flora von Mitteleuropa*. VI/3, Lf. 3, 217—218. München.

ZUSAMMENFASSUNG

IVA XANTHIFOLIA NUTT. UND *AMARANTHUS GRACILIS* DESF. — ZWEI NEUE ADVENTIVARTEN IN DER KROATISCHEN FLORA

Ljerka Marković

(Botanisches Institut der Naturwissenschaftlichen Fakultät, Zagreb)

In diesem Beitrag wurden zwei für die kroatische Flora neue Adventivarten dargestellt. Es handelt sich um folgende Arten:

1. *Iva xanthifolia* Nutt. — Diese für die kroatische Flora noch nicht angegebene Art wurde an einer Ruderalstelle des Dorfes Đurđanci östlich von Đakovo (Ost-Slawonien) beobachtet (Abb. 1 und 2).

2. *Amaranthus gracilis* Desf. — Diese Adventivart (Abb. 3) wurde bis jetzt im Bereich der jugoslawischen Flora überhaupt noch nicht festgestellt. Im Juni und August 1975. wurde das *Amaranthus gracilis* in Cavtat bei Dubrovnik und auf der Insel Lopud (Süd-Dalmatien) entdeckt. Es gedeiht hier in der Ruderal- und Unkraut-Vegetation der Klasse *Chenopodietea* und stellt eine ziemlich verbreitete Adventivart dar.

Prof. dr Ljerka Marković
Botanički zavod Prirodoslovno-matematičkog
fakulteta u Zagrebu
Marulićev trg 20/II
Yu-41000 Zagreb (Jugoslavija)

-
- Sl. 1. Sastojina vrste *Iva xanthifolia* Nutt., Đurdanci kraj Đakova (Istočna Slavonija), 10. 7. 1976.
- Abb. 1. Bestand von *Iva xanthifolia* Nutt., Đurdanci bei Đakovo (Ost-Slavonien), 10. 7. 1976.
- Sl. 2.. *Iva xanthifolia* Nutt., gornji dio glavnog izdanka
- Abb. 2. *Iva xanthifolia* Nutt., oberer Teil des Hauptsprosses
- Sl. 3. *Amaranthus gracilis* Desf. uz rub puta u Lopudu (otok Lopud), 3. 8. 1976.
- Abb. 3. *Amaranthus gracilis* Desf. an einem Wegrand in Lopud (Insel Lopud), 3. 8. 1976.

Sl. 1. — Abb. 1.

Sl. 2. — Abb. 2.

Sl. 3. — Abb. 3.